

Kao i svaka prigodna manifestacija, tako i ovo obilježavanje Jurjeve godišnjice izazvalo je mnogo prigodnih radova, ali je niz radova pokazao da je Juraj bio neprestana tema u istraživanjima znatnog broja znanstvenika. Već sada na završetku ovih razgovora može se mirno ustvrditi da je učinjen značajan korak naprijed u proučavanju Jurjeve ličnosti.

Majstor sa tako širokim rasponom interesa — od dekorativne skulpture pa do urbanizma — zahtijeva različite pristupe. Možda je ponekad naše izlaganje bilo dekoncentrantno, ali zato je »kriv« sam majstor Juraj. Postoje sigurno mnogi otvoreni problemi na koje su ukazali kolege C. Fisković, Wolters, Muraro. Tako danas još uvijek ostaje na listi neriješenih zadataka pitanje Jurjeva rada prije godine 1441. Međutim, u referatu kolegice Schulz se pojavio podatak u kojem prvi put vidimo Jurjevo ime u Veneciji, prije 1441 (Zorzi di Matteo Tagliapierra). Dosad u raznim zbirkama dokumenata nismo zatekli Jurjevo ime a veza s radionicom Bon bila je više-manje neodređena. Što se tiče Jurjeva rada u Veneciji značajna je situacija oko radova na Porti della Carta. Svojedobno je opravdano ukazano na razliku između oblika koji se mogu pripisati radionici Bon i figuralnih skulptura. Ako smijem spomenuti jedan svoj raniji rad, ja sam osjetio tu razliku, no zaustavio sam se pri atribuiranju. Zato mi je posebno drago da je kolegica Chiappini osjetila da tu treba postaviti pitanje Jurjeva autorstva.

Nije moj zadatak da dajem sažetak svih priloga i diskusija, ali očigledno je da ćemo se još morati baviti valorizacijom ove jake i samosvojne umjetničke ličnosti. U našoj sredini morat ćemo se više pozabaviti, govoreći o kulturi renesanse, problemom umjetničkih odnosa prema antici, antičkoj umjetničkoj baštini na koje je svojedobno ukazao Kutschera-Woborsky. Povijest književnosti pokazala je na humanističke krugove u Dalmaciji. Međutim, premalo je otkriveno veza između literata i likovnih umjetnika. Uopće, problem humanizma u jadranskim gradovima ima dublje korijenje no što se to obično pretpostavlja. Treba se podsjetiti »antikizirajućeg« predgovora splitskom statutu iz 14. stoljeća — na stalna nastojanja crkvenih organizacija da se vežu za najranija razdoblja kršćanstva, a to znači za kasnu antiku. Postoje gradovi koji se pozivom na antičku baštinu pravno konstituiraju ili nastoje opravdati svoje teritorije. Nije slučajno da Dubrovnik u procesu širenja svog područja u zaleđe doziva svjedoke koji kažu da je njima poznato od starine da je postojao grad »Civitas vetus« (Cavtat), te da je sav okolni teritorij pripadao tom gradu. Isto tako mi smo malo pažnje posvetili kon-

tinuitetu antičkih literarnih tradicija u srednjovjekovnim natpisima i zapisima, kao što i uopće problemu kontinuiteta života na ovoj obali nije posvećena odgovarajuća pažnja. Onaj posao što ga je napravio Ernst Robert Curtius za povijest srednjovjekovne književnosti, povijesničari umjetnosti gotovo još nisu ni dodirnuli. To je prije svega problem »toposa«, kontinuiteta nekih formula u likovnoj umjetnosti kao što su to čak i kretnje ljudi na reljefima 15. stoljeća, na koje je ukazao kolega Badurina. Ili uzmimo problem one žene dramatski dignutih ruku koja se pripisuje Donatellovoj invenciji, a tu istu pozu nalazimo u likovnim svjedočanstvima stotima prije. Premalo je također uočena činjenica da umjetničkim radionicama kolaju predlošci, skice, bilješke. Upravo u 15. stoljeću, u sporovima Jurjeva zeta sa Squarccioneovim nasljednicima javlja se lista takvih predložaka koje je on otuđio. U nekoliko Jurjevih ugovora spominje se da je njihov sastavni dio crtež (designatum et pictum in charta bombata). U Jurjevu slučaju imamo štoviše spomen modela »in creta«. Zaista su to veliki gubici što još nema takvih dokumenata ali nije još isključeno da će se jednom negdje barem nešto pojaviti.

Konačno postoji jako Jurjevo djelovanje na kipare oko njega, na čitavu dalmatinskom području.

Kao neki vodeći motiv javio se našim razgovorima problem definicija, odnosno redefinicija pojma renesanse. Očigledno je da, govoreći o umjetničkoj situaciji u 15. stoljeću moramo prihvatiti pojam »intelektualizacije« umjetnosti. To bijaše bitan element u postupnom izdvajanju umjetnosti iz svijeta »ars mechanicae«, ali taj ulazak u svijet slobodnih umjetnosti bio je skupo plaćen. Među ostalim, razbijanjem odnosa između velike i male umjetnosti, između dekorativnih i figurativnih zadataka, između »slike i okvira«.

Juraj ide među umjetnike koji su se borili da iziđu iz svijeta neposrednog rada. Još u prvom ugovoru iz 1441. on je obvezan raditi svojom rukom. No on se, kupujući zemlju i trgujući postepeno pretvara u poduzetnika. Kolegica Deanović istakla je da Juraj negdje 60-ih godina dobiva intelektualni naslov »ingenarius«, a usporedo s tim uz njegovo se ime veže i titula »Ser«. Njegov sin, inače gotovo nepoznati klesar, poduzet će sve moguće korake da dobije plemićku titulu i priznanje porijekla od porodice Orsini. I to je u biti izrazito renesansni put uzdizanja umjetnika.

Zaista mnogo toga je kazano u ovim našim razgovorima i bez obzira na njihove rezultate ovdje su postavljeni brojni izazovi daljnjem radu. Ništa bolje i nije trebalo očekivati od ovog našeg sastanka.